

Tweede Kamer aanvaardt voorstellen

Koopkracht WSW-ers kleiner

Het kostte staatssecretaris De Graaf van Sociale Zaken niet veel moeite zijn wetsontwerp, om WSW-werknemers onder de werking van de Werkloosheidswet te brengen (zie Klik januari) door de Tweede Kamer te loodsen.

door Jaap de Jong

Slechts Marcus Bakker (CPN) voerde een even voorspelbare als effectloze oppositie tegen de koopkrachtverlaging die voor WSW-ers het gevolg van deze maatregel is. De andere linkse partijen brachten wel bezwaren naar voren maar pleegden geen werkelijk verzet. Vooral PvdA-man Knol ging met de staatssecretaris in discussie over de gronden van en motiveeringen voor de wijziging, maar aanvaardde in principe de nieuwe regeling.

Het wetsontwerp past in de bezuinigingen, hoewel uitvoering ervan het rijk „slechts” 12 miljoen gulden per jaar oplevert. Voorheen gold de WW niet voor WSW-werknemers omdat zij een klein werkloosheidsrisico liepen. Daarmee werden zij echter bevoordeeld boven andere werknemers die voor de WW premie moeten betalen. Deze onevenwichtigheid is nu weggewerkt. De WSW-ers hoeven echter geen WW-premie te betalen omdat dan het rijk het werkgeversaandeel in de premie zou moeten betalen waardoor het bezuinigingseffect geheel zou wegvallen. Als oplossing hiervoor betalen de WSW-ers nu geen WW-premie maar een vereveningsbijdrage, die even groot zal zijn als het gemiddelde van de WW-premies die door werknemers in het particuliere bedrijfsleven wordt betaald.

verder achteruit

De koopkracht van WSW-werknemers gaat nog verder achteruit door veranderingen in de arbeidsongeschiktheidsaftrek voor de belastingen. Gold hiervoor in 1980 nog een jaarbedrag van f 1815,-, in 1981 is dat bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van tussen de 45 en 80 f 790,-, terwijl voor een hoger arbeidsongeschiktheidspercentage de aftrek f 1579,- wordt. In een rekenschema van de staatssecretaris zou een gehuwde WSW-werknemer er per 1 januari 1981, als dan beide wijzigingen waren ingegaan, er per maand

bruto f 15,- op vooruit gaan. Bij de lagere arbeidsongeschiktheidspercentages betekent dat echter netto f 18,- achteruitgang, bij de hogere arbeidsongeschiktheidspercentages zou dezelfde man of vrouw netto f 3,- overhouden. In beide gevallen gaat men er dus in koopkracht op achteruit.

Het wetsontwerp is geheel gebaseerd op de verwachting, dat WSW-ers weinig risico op werkloosheid lopen. De laatste tijd verschijnen er echter verontrustende berichten over ontslagen en aanvragen om werktijdverkorting bij WSW-verbanden (zie Klik februari).

De zorg over deze ontwikkelingen klonk bij alle woordvoerders in de Kamer door. Hermesen (CDA) wilde van de staatssecretaris weten wanneer het aangekondigde wetsontwerp dat particuliere werkgevers gaat verplichten op hun totale arbeidsbestand minstens 5% reëel gehandicapten in dienst te nemen, eindelijk ingediend wordt. Wanneer die regeling van kracht wordt zou de druk op de werkgelegenheid in de WSW vermindern. Staatssecretaris De Graaf deelde mee dat deze zaak bij de Sociaal Economische Raad ligt voor advies.

ontslagen

VVD-er De Voogd vroeg De Graaf om een reactie op een artikel over de werkgelegenheidsproblematiek in de vorige Klik. Die kreeg hij niet direct. Ook mevrouw Bischoff (D'66) werd niet gerustgesteld in haar angst dat de nieuwe regeling een alibi zal vormen om WSW-werknemers eerder te ontslaan. De Graaf ziet in de WSW-regelingen voldoende garanties om te vermijden dat mensen die niet tot de personenkring van de WSW horen daarbinnen toch werk zouden krijgen. Het opleidingsniveau dient geen rol te spelen bij een WSW-aanstelling. De Graaf erkende dat het steeds moeilijker wordt om werk te vinden voor WSW-ers. Hij zag drie oplossin-

gen. Binnen de WSW-verbanden moeten mogelijkheden gevonden worden om mensen tijdelijk ander werk te geven. Door onderling overleg zouden daarnaast WSW-verbanden de orders beter kunnen verdelen. Als belangrijkste oplossing zag hij het afremmen van de toelating van nieuwe werknemers. Het natuurlijk personeelsverloop is vrij hoog in de WSW, zo'n 15% per jaar. Door dat niet op te vullen kan er een zekere garantie ontstaan dat WSW-ers niet ontslagen hoeven te worden. De staatssecretaris achtte het ook in het belang van de aspirant-WSW-er dat er bij hem of haar geen valse verwachtingen over mogelijke werkgelegenheid worden gewekt. Hiertegen kwam Knol (PvdA) in het geweer. Een afremming van de toelating vond hij in tegenspraak met de doelstellingen van de WSW, zeker omdat het aantal potentiële WSW-ers stijgt. Komen deze mensen binnen de WSW niet aan het werk, dan zullen zij op een of andere wijze uitkerings-trekker worden, wat ook op de rijkskas drukt. Verder worden bij inkrimping de kosten per WSW-werknemer voor het rijk hoger. Daarom wil Knol dat de door de bezuiniging vrijkomende gelden gebruikt moeten worden voor het creëren van aanvullende werkgelegenheid in WSW-verband. In een motie verwoordde hij het verzoek aan de regering dat te doen. De staatssecretaris had geen behoefte aan deze motie, omdat de WSW zelf al genoeg mogelijkheden biedt werkgelegenheidsbevorderende maatregelen te treffen. De behandeling van de motie werd uitgesteld.

Van CDA-zijde werd er nog op aangedrongen voor de geestelijk gehandicapte WSW-werknemers of hun verzorgers een in begrijpelijke taal gestelde uitleg te maken van alle recente wijzigingen. De staatssecretaris wilde echter niet verder gaan dan de gemeentebesturen er op wijzen dat voorlichting van hun kant gewenst is. Het wetsontwerp werd uiteindelijk aangenomen met slechts de stemmen van PPR, PSP en CPN tegen en moet nu nog door de Eerste Kamer worden goedgekeurd voordat het in werking kan treden.

NRMW lijkt uitgeschakeld

Kiezels of tegels verworpen

Het rapport Kiezels of Tegels over landelijke organisaties (zie Klik november), is als een steen gevallen in de vijver van rustig door-kabbellende discussies in welzijnsland. Het rapport leidde tot een stortvloed van schriftelijke reacties uit de koepelorganisaties. De steeds groter wordende rimpelingen werden zichtbaar op twee bijeenkomsten van de Nationale Raad Maatschappelijk Welzijn (NRMW).

door Jaap de Jong

„Voor de FNV lijdt het geen twijfel, dat de huidige organisaties en werkwijze van het welzijnswerk grondige vernieuwing behoeft”, merkte FNV-er Negenman op als eerste spreker in een zeer kritisch betoog. Voor de Federatie Nederlandse Vakvereniging staat vast dat de NRMW snel, voor 31 december 1982, van het toneel dient te verdwijnen om plaats te maken voor een nieuw en volledig onafhankelijk orgaan. Hiervan zou het bestuur samengesteld moeten worden uit gelijke aantallen vertegenwoordigers van instellingen, werkers en gebruikers. Er zou een herstructurerings-maatschappij moeten komen om het proces daarnaartoe en de herorganisatie van alle landelijke instellingen goed te sturen. Die herstructureringsmaatschappij zou onafhankelijk moeten zijn van de bestaande koepels. Deze ideeën verwoorde de FNV in een voorstel aan de verenigingsraad van de NRMW.

Dit idee ging een belangrijke rol spelen nadat PvdA-kamerlid Meijer het had overgenomen in een motie, die hij indiende bij begrotingsbehandeling van CRM. Weliswaar zwakte Meijer zijn motie later af, maar ondertussen had minister Gardeniers al belangrijke toezeggingen moeten doen aan de

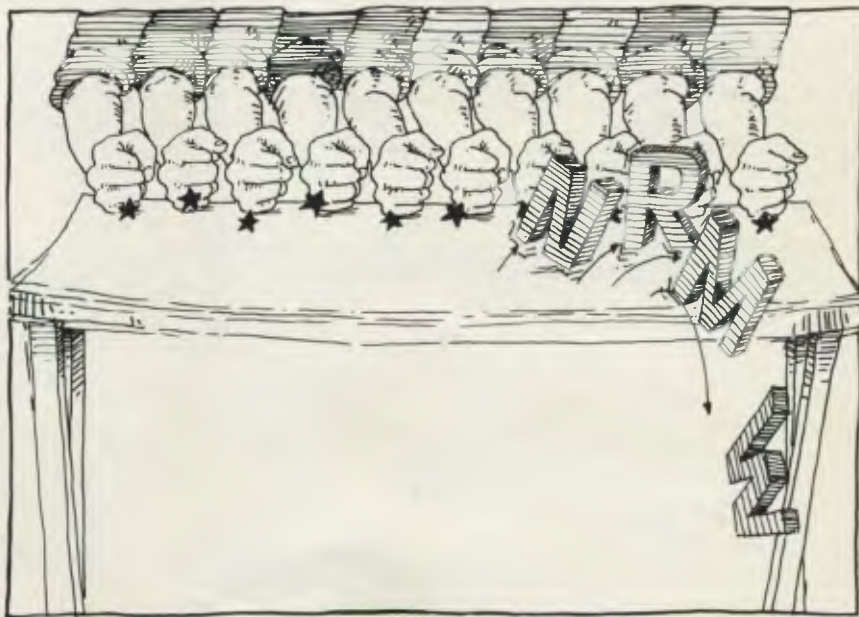
kamer.

druk op de ketel

Dat bleek het bestuur van de NRMW toen zij begin februari bij minister Gardeniers van CRM op bezoek kwam. Deze wees erop dat een unanieme kamer haast wilde maken met

de herstructurering, en politieke druk uitoefende om zelf het roer in handen te nemen. Zij kondigde aan alle voorstellen te beoordelen vanuit de decentralisatie aan bevoegdheden. Onverhuld wees de minister de NRMW erop dat haar subsidie in gevaar zou komen als de NRMW met een andere taak zou willen doorbestaan.

Ook de Stichting Landelijk Samenwerkingsorgaan Maatschappelijke Dienstverlening voor Geestelijk Gehandicapten gaf op de NRMW-verenigingsraad haar reactie. Deze was voorbereid door een visiegroep waarin naast de besturen van de drie zorgverenigingen ook de maatschap-

pelijk werkers en de landelijke staf vertegenwoordigd waren. De hulpverlening aan geestelijke gehandicapten heeft volgens hen veranderingen in haar organisatie. Die is nu categoriaal, waarbinnen elke specifieke vorm van hulpverlening weer een eigen structuur kent. Een totaal-beleid is moeilijk te verwezenlijken omdat elke hulpverleningsvorm afhankelijk is van het eigen ministerie dat een eigen beleid voert. Pogingen om te komen tot een integraal beleid zijn zowel aan de zijde van de overheid als aan die van het particulier initiatief mislukt.

Voor een nieuw integraal beleid lijkt de provincie, eventueel de hele grote gemeente, de visiegroep het geschikte niveau. Eenstemmig is de visiegroep in haar oordeel dat er een aparte herkenbare zorg voor de geestelijk gehandicapten dient te blijven bestaan. Een integraal beleid voor geestelijk en lichamelijk gehandicapten wordt afgewezen. Als er op provinciaal niveau gestreefd wordt naar een optimale samenhang van de zwakzinnigheidszorg blijft er op het landelijk niveau behoefte aan een samenwerkingsvorm. In een nieuw Nationaal Service Centrum zouden alle bestaande landelijke organisaties voor zwakzinnigheidszorg moeten opgaan. Het nieuwe centrum zou de beleidsbepaling op provinciaal niveau moeten ondersteunen en een signaal- en vertaalfunctie moeten hebben tussen de zwakzinnigheidszorg en de maatschappij. Dit Nationaal Service Centrum zou moeten kunnen steunen op een achterban, waarbij de levensbeschouwelijke inbreng, in Kiezels of Tegels verwaarloosd, van grote waarde is.

koepels in verwarring

Lang niet alle landelijke koepels waren er in geslaagd op tijd met een standpunt te komen. In de pauze van de eerste vergadering hadden tien meer voortvarende koepels de koppen bij elkaar gestoken. Zij presenterden zich daarna als groep die gezamenlijk verder wil werken aan een standpunt en voorstel voor de volgende raadsvergadering. Deze groep van tien, wordt gevormd door overwegend grotere organisaties voor actie in het eerstelijns uitvoerende werk op het terrein van hulp- en dienstverlening, samenlevingsopbouw en sociaal-cultureel werk. Zij rechtvaardigden hun afzonderlijk optreden door er op te wijzen dat juist zij door de plannen van Kiezels of Tegels het meest bedreigd worden.

Zo lagen er op 26 februari drie voorstellen op tafel. Het FNV-voorstel, een voorstel van de 'groep van tien', en een voorlopig standpunt van het bestuur van de NRMW. Dat voorstel

speelde in de discussies nauwelijks een rol en werd uiteindelijk ingetrokken. Op de voorstellen van 'de tien' bestond aanvankelijk veel kritiek. Zij zouden door hun groepsvorming de functie van de NRMW uithollen, was een belangrijk verwijt. Veel sprekers waren bang voor de chaos die zou ontstaan als landelijke organisaties de oproep van de tien zouden volgen en op vrij willekeurige basis zouden overgaan tot eigen groepsvorming. NRMW-voorzitter De Vos en de FNV verzetten zich tegen het idee dat de tien zelf een onafhankelijk toezichthoudend orgaan zouden mogen instellen.

Het meest principiële verzet kwam van de vertegenwoordiger van de Nederlandse Organisatie voor Welzijnswerkers, Van Bennekom. Keer op keer wees hij er op dat in de voorstellen en werkwijze van 'de tien' niet serieus rekening werd gehouden met belangen en participatiemogelijkheden van werkers en gebruikers. De tien zouden slechts vechten voor het eigen voortbestaan

en geen garanties geven voor goede controlemogelijkheden.

Onder dreiging van de FNV-voorstellen, en waar de bestuursvoorstellen teveel voortbouwden op het al even gevaarlijke Kiezels of Tegels, kozen steeds meer koepel-vertegenwoordigers de voorstellen van de tien als laatste alternatief. Het FNV-voorstel werd met 23 tegen 6 verworpen, het voorstel van de tien met 28 tegen 4 aangenomen.

De consequentie is dat de NRMW voorlopig uitgeschakeld lijkt. Daarmee valt de buffer tussen de landelijke overheid en het particulier initiatief weg. De landelijke organisaties die zich niet aansluiten bij de bezig zijnde nieuwe groepsvorming, komen heel zwak te staan. Het heeft er de schijn van dat de tien grote koepels zich hebben willen ontdoen van in hun ogen overvloedige ballast in de veldtocht tegen Kiezels of Tegels en politieke druk. Minister Gardeniers lijkt weer aan zet.

●

avonturen van Sam Weller

12 augustus 1973. Een dag om niet te vergeten.

Zondag, prachtig weer. Alleen daarom al...

Koffie gedronken en een boterham gegeten met het gezin van de directeur van Dennendal.

Veel gepraat over mensen die anders zijn, mensen die daarom een etiket opgeplakt krijgen en vervolgens onderhevig zijn aan uitstoting, naar het asiel, naar het getto. Zwak van zinnen. Zwakzinnig.

Storend element in de dans om het gouden kalf, de economie, de welvaart, de maatschappij.

Het zou anders moeten en kunnen.

We waren het eens en oneens.

„Je moet dit proces van bewustwording met ouders doormaken.”

„Nee, dit moet door de verzorgers, de werkers op gang gebracht worden.”

We zouden er nog veel over praten met elkaar, tot op het politie-bureau in Zeist toe.

In die middag besloten wij onze zoon maar direct naar de inrichting te brengen. We waren toch in de buurt, het scheelde kilometers rijden.

Op Dennendal was het uitbundig zomer, overal spelende kinderen. Ook een andere inrichting die wij passeerden, was volop in het zomers leven.

Ons internaat. Doodse stilte. 's Middags drie uur. Geen mens buiten; de zon scheen hier voor niets.

Het paviljoen. De kinderen in pyjama. Hé, allemaal ziek? Nee, maar vast uitgekleeft en klaar voor de nacht. We zitten dun in het personeel vanavond. En ze weten toch niet hoe laat het is...

We worden er nu weer en nog boos over.

●

Werkverbanden moeten kleiner

Een groep organisatie-adviseurs van verschillende particuliere adviesbureaus heeft een bijzonder kritisch rapport uitgebracht over de problemen in de sociale werkplaatsen.

door Jaap de Jong

De organisatie-adviseurs zijn de afgelopen jaren betrokken geweest bij conflicten in sociale werkplaatsen. Zij zijn gefrustreerd geraakt door het feit dat zij steeds weer op dezelfde problemen stuiten. Hun adviezen konden niet worden opgevolgd door de algemene organisatorische problemen waarmee alle werkverbanden kampen. De adviseurs vinden het onverantwoord dat binnen de verschillende werkverbanden zoveel tijd, energie en geld wordt besteed aan de oplossing van de problemen die zich voordoen, terwijl niet tegelijkertijd aan de grond-oorzaken wordt gewerkt. De conflicten waar de adviseurs bij gehaald werden, waren allemaal hoog opgelopen en zaten vast op onoverkomelijke belangentegengstellingen.

aanvullende werkgelegenheid

Het rapport van de organisatie-adviseurs wijst erop dat de WSW steeds meer een aanvullend instrument in het werkgelegenheidsbeleid van de overheid wordt. De groep personen die in WSW-verband werken wordt steeds groter, maar de doorstroming naar het vrije bedrijfsleven is en blijft erg klein. Voor meer dan de helft van de werknemers is de WSW een vaste werkkring, hoewel de werkverbanden in principe zijn opgebouwd vanuit de gedachte dat mensen er maar tijdelijk blijven werken. Daardoor ontstaan bijna onoverkomelijke spanningen. Volgens de groep organisatie-adviseurs zou er bezinning moeten plaatsvinden op de maatstaven voor toelating in de WSW en de rol die de WSW in het werkgelegenheidsbeleid speelt.

De adviseurs vinden dat het verzorgingsmodel dat nu binnen de werkverbanden wordt gehanteerd, moet worden vervangen door een samenwerkingsmodel; WSW-ers en ambtenaren zouden een meer gelijkwaardige positie moeten krijgen.

Allerlei regelingen betreffende de WSW worden door de landelijke overheid gedetailleerd uitgewerkt. Desondanks is vaak onduidelijk wie

welke verantwoordelijkheid draagt. Volgens de wet ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering bij de gemeenten; maar door de financiering en de bevoegdheden van de rijksconsulent wordt deze decentralisatie-gedachte in sterke mate ontkracht. Daarbij komt nog het streven van de rijksoverheid om tot grotere werk-eenheden binnen de WSW te komen. De afstand tot de gemeentebesturen is door dit alles groter geworden, en de grotere werkverbanden bleken niet in staat een slagvaardig beleid te voeren.

Ook de direct betrokkenen lijden vanzelfsprekend onder de schaalvergroting. De organisatie-adviseurs vinden het voor een soepeler beleid nodig dat de werkverbanden weer kleiner worden.

Het ministerie van Sociale Zaken vindt dat bij de sociale werkplaatsen

alleen problemen spelen die zich ook elders in Nederland voordoen. De organisatie-adviseurs zijn het daarmee niet eens; volgens hen zijn er factoren die binnen de werkverbanden problemen veroorzaken die elders niet spelen.

Staatssecretaris De Graaf zei bij de behandeling van het wijzigingsvoorstel voor de WSW in de Tweede Kamer, dat hij het rapport van de organisatie-adviseurs nog niet voldoende had kunnen bestuderen; De Graaf wil bovendien eerst een discussie met „het veld” voeren vóór hij op 't rapport reageert.

„Een discussienota over knelpunten in de sociale werkvoorziening, gericht op nadere bezinning op het landelijk beleid”, door 13 organisatie-adviseurs van zeven verschillende organisatie-advies-bureaus.

Wijziging WSW

Na de schriftelijke voorbereiding leverde de mondelinge behandeling van het wetsontwerp wijziging Wet Sociale Werkvoorziening in de Tweede Kamer weinig nieuwe gezichtspunten op. (Zie voor de inhoud van het ontwerp KLIK 10 en 11 van 1980.) Alle sprekers aanvaardden de noodzaak om te komen tot een eenvoudiger financieringsstelsel. In tegenstelling tot CDA en VVD waren de progressieve partijen nog niet overtuigd dat de doelstelling van de WSW niet wordt aangetast. De meeste sprekers toonden zorg voor een mogelijke beperking van de WSW-werkgelegenheid, voor mogelijke nadelige financiële gevolgen voor lagere overheden en voor te grote beperking van de handelingsvrijheid van lagere overheden. Staatssecretaris De Graaf, die begrip had voor die bezorgdheid, vond de in het wetsontwerp gekozen wegen even verantwoord als onontkoombaar. In het spanningsveld van

verantwoordelijkheden van rijks- en lagere overheden was volgens hem zelfs een evenwichtige oplossing gevonden: straks bestaat de zekerheid dat de lagere overheden bij het nemen van beslissingen kennis hebben van de inzichten van de rijksconsulent.

Vanuit de kamer werden verschillende wijzigingsvoorstellen ingediend, waarin vooral mevrouw Wessel-Tuinstra (D'66) actief was. Zij stelde ondermeer voor om Provinciale Organen voor Revalidatie en Zwakzinnigheidszorg een belangrijke adviserende rol te geven. Ook wilde zij de WSW-overlegorganen een vertegenwoordiger in de WSW-commissie laten benoemen. Knol (PvdA) verzette zich in een motie tegen het mogelijk afremmen van de instroom in de werkverbanden.

De Graaf, die zijn voorstellen gedegen verdedigde, ontraadde alle amendementen en moties. Het zag er naar uit dat hij zijn wetsontwerp ongeschonden door de kamer zou loodsen.

Jaap de Jong